การจัดการเรียนการสอนของครูมัธยมศึกษาในโรงเรียนเรียนรวมที่มีการปฏิบัติที่ดี: พหุกรณีศึกษา

Good Practices in Instruction of Secondary Education Teachers in Inclusive Schools: Multicase Studies

สรศักดิ์ เจริญการค้า (Sorasak Charoenkankha)[1]* ดร.สมพงษ์ จิตระดับ (Dr.Somphong Chittradub)**

(Received: *June 6, 2019*; Revised: *August 13, 2019*; Accepted: *August 20, 2019*)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนของครูมัธยมศึกษาในโรงเรียนเรียนรวมที่มีการปฏิบัติที่ดี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 2 จำนวน 2 โรงเรียน ในชั้นเรียนรวม 3 รูปแบบ ได้แก่ ชั้นเรียนรวม ชั้นเรียนเสริมวิชาการ และชั้นเรียนพิเศษในโรงเรียนทั่วไป เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสังเกต การสัมภาษณ์ และการวิเคราะห์เอกสาร วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า ชั้นเรียนพิเศษในโรงเรียนทั่วไป ครูจัดการเรียนการสอนที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคลและยึดตามแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล ชั้นเรียนเสริมวิชาการ ครูสอนโดยยึดตามจุดประสงค์ในแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล และจัดการเรียนการสอนที่อิงหลักฐานเชิงประจักษ์ ชั้นเรียนรวม ครูใช้เทคนิคเพื่อนช่วยเพื่อน การเสริมแรงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ครูส่งเสริมให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนทั่วไปในห้อง เพื่อให้เด็กทั่วไปยอมรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ แต่ไม่ปรับเนื้อหา เนื่องจากต้องยึดเนื้อหาตามการสอบเป็นหลักและครูขาดความรู้ความเข้าใจในการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ครูการศึกษาพิเศษมีบทบาทสำคัญในการติดตามก้าวหน้าและส่งต่อนักเรียนให้ได้รับระดับการช่วยเหลือที่เหมาะสม

ABSTRACT

The research aimed to study a status of good practices in instruction of secondary education teachers in 2 inclusive schools under the Secondary Educational Service Area Office 2, in 3 types of inclusive practice settings: general education classroom, resource room and special class in school. The research data were collected by observation, interview and document study. Data were analyzed by the method of content analysis. The research findings were as follows: special class; teachers delivered differentiated instruction based on goals in each student's Individualized Educational Plan. In resource room, teachers delivered evidence-based instruction based on goals in each student's IEP. In general education classroom, teachers used peer teaching, reinforced positive behaviors, and fostered the interaction and the acceptance between students with special needs and general students. However, teachers didn't adapt contents because all students had to take the same test and they lacked the understanding of teaching students with special needs. Special education teachers played an important role in progress monitoring in order to refer the appropriate intervention service.

คำสำคัญ: โรงเรียนเรียนรวม การจัดการเรียนการสอน พหุกรณีศึกษา

Keywords: Inclusive school, Instruction, Multicase study

[1]*Corresponding author: plommeplamme@gmail.com*

**นิสิต หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*

***ศาสตราจารย์ สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาทรัพยากรบุคคลให้มีคุณภาพให้เด็กทุกคนสามารถเติบโตได้เต็มศักยภาพของแต่ละบุคคล การจัดการเรียนรวม (Inclusive Education) เป็นการจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษรูปแบบหนึ่งที่เป็นการจัดการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างเด็กที่มีความต้องการพิเศษกับเด็กทั่วไปให้เกิดการปฏิสัมพันธ์และส่งเสริมพัฒนาการ โดยคำนึงถึงความสามารถและความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยได้รับการช่วยเหลือจากฝ่ายสนับสนุนต่าง ๆ เพื่อให้มีโอกาสที่จะเรียนรู้การดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีสุข

สำนักงานการบริหารงานการศึกษาพิเศษ กระทรวงศึกษาธิการ ได้ดำเนินโครงการโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม พุทธศักราช 2547 และพัฒนาต่อเป็นโครงการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรวม/เรียนร่วมในปัจจุบัน อย่างไรก็ตามงานวิจัยหลายชิ้นได้ศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนร่วมและเรียนรวมในระดับเขตพื้นที่การศึกษา กลุ่มโรงเรียน และระดับโรงเรียน ศึกษาข้อมูลเชิงปริมาณและคุณภาพ มีข้อค้นพบว่าองค์ประกอบที่ได้คะแนนน้อยที่สุดเป็นเรื่องการจัดการเรียนการสอน [1] และครูประเมินตนเองว่า การจัดการเรียนการสอน การใช้สื่อและอุปกรณ์เพื่อพัฒนานักเรียนให้สอดคล้องกับความต้องการพิเศษของนักเรียนเฉพาะบุคคลได้น้อยที่สุด [2] ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลและวิธีการจัดการเรียนการสอนที่ตอบสนองความแตกต่างเฉพาะบุคคล [3] แม้แต่โรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม ในกรุงเทพมหานครยังพบอุปสรรคในเรื่องของขนาดชั้นเรียนที่เหมาะสม การสนับสนุนจากหน่วยงานอื่น เจตคติที่ไม่ดี ภาระงานครูที่มากเกินไป ขาดครูการศึกษาพิเศษ ผู้ปกครองไม่มีเวลาดูแลและขาดความรู้ความเข้าใจในการดูแลนักเรียน [4]

แนวโน้มนโยบายการจัดการเรียนรวมในต่างประเทศพบว่ามีการกรอบแนวคิดการตอบสนองต่อการช่วยเหลือ (Response to Intervention: RTI) ซึ่งสำนักงานการศึกษาพิเศษได้มีจัดอบรมแก่โรงเรียนต้นแบบคุณภาพการจัดการเรียนรวมเรื่องการตอบสนองต่อการช่วยเหลือ [5] ซึ่งเป็นรูปแบบการช่วยเหลือนักเรียนเพื่อป้องกันมากกว่าแก้ และแบ่งการช่วยเหลือออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่

ระดับที่ 1 ครูจัดการเรียนการสอนและวัดและประเมินผลตามหลักสูตรโดยใช้หลักการจัดการเรียนรู้ที่เป็นสากล (Universal Design for Learning) และการจัดการเรียนการสอนที่ตอบสนองความแตกต่างเฉพาะบุคคล (Differentiated Instruction) ครูสังเกตและติดตามความก้าวหน้าของนักเรียนและตรวจสอบเพื่อหานักเรียนที่มีภาวะเสี่ยงในการเรียน (At-Risk Students)

ระดับที่ 2 เมื่อครูได้ตรวจสอบจากการวัดและประเมินผลแล้วพบนักเรียนที่มีภาวะเสี่ยงในการเรียน ครูประจำวิชาและครูการศึกษาพิเศษจะร่วมมือจัดการเรียนการสอนเป็นกรณีพิเศษ เป็นกลุ่มย่อยและติดตามอย่างใกล้ชิด รวมถึงการปรับการจัดการเรียนรู้ตามความต้องการจำเป็นของนักเรียนโดยใช้วิธีการสอนที่มีประสิทธิภาพอันมาจากผลการวิจัย (Evidence-based Teaching) และติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียนเพื่อวางแผนการช่วยเหลือในระดับต่อไป

ระดับที่ 3 เมื่อครูได้ดำเนินการแล้วพบว่านักเรียนยังไม่มีความก้าวหน้าเท่าที่ควรแม้จะใช้วิธีการจัดการเรียนการสอนอย่างเข้มข้น ครูการศึกษาพิเศษหรือนักวิชาชีพที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านจะให้ความช่วยเหลือเพิ่มขึ้นมากนอกชั้นเรียนทั่วไปและกำกับติดตามรายกรณี เพื่อให้สามารถบรรลุจุดประสงค์การเรียนที่ปรับให้สอดคล้องกับความต้องการพิเศษของผู้เรียนอย่างใกล้ชิดเฉพาะบุคคล และติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียนวางแผนการช่วยเหลือในระยะต่อไป

ทั้งนี้ครูจะติดตามความก้าวหน้าของนักเรียนเป็นระยะ ๆ และครูอาจตัดสินใจเปลี่ยนรูปแบบการจัดชั้นเรียนหรือระดับความช่วยเหลือให้เข้มข้นน้อยหรือมากโดยอยู่บนพื้นฐานของข้อมูลพัฒนาการของเด็กที่ตอบสนองต่อการจัดการเรียนการสอนหรือความช่วยเหลือในระดับต่าง ๆ

ปัจจุบันโรงเรียนเรียนรวมระดับมัธยมศึกษาในปัจจุบันมีรูปแบบการจัดการชั้นเรียนแบบเรียนรวม 3 รูปแบบดังต่อไปดังนี้

1) ชั้นเรียนรวม หมายถึง ชั้นเรียนที่นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษได้มีโอกาสเรียนในชั้นเดียวกับนักเรียนทั่วไปตลอดเวลา รวมถึงได้รับการจัดการเรียนการสอนและบริการเหมือนกับเด็กทั่วไปพึงได้ และมีการจัดสื่อ บริการสิ่งอำนวยความสะดวกและความช่วยเหลืออื่นใดทางศึกษา ตามความต้องพิเศษของแต่ละคน

2) ชั้นเรียนเสริมวิชาการ หมายถึง ชั้นเรียนนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษเข้าเรียนในโรงเรียนเดียวกับนักเรียนทั่วไปแต่อาจถูกจัดให้อยู่รวมกันในชั้นเสริมวิชาการในวิชาที่เป็นปัญหา นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษมีโอกาสไปเรียนรวมกับนักเรียนทั่วไปในบางวิชา หรืออาจมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน

3) ชั้นพิเศษในโรงเรียนทั่วไป หมายถึง ชั้นเรียนนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษเข้าเรียนในโรงเรียนเดียวกับนักเรียนทั่วไปแต่อาจถูกจัดให้อยู่รวมกันในชั้นพิเศษ และมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน เช่น กิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี งานแสดงโรงเรียน เป็นต้น โดยมุ่งเปิดโอกาสแสดงออกและมีปฏิสัมพันธ์กับนักเรียนทั่วไป

เมื่อเปรียบเทียบกรอบแนวคิดการตอบสนองต่อการช่วยเหลือกับรูปแบบการจัดการชั้นเรียนแบบเรียนรวมสามารถเทียบเคียงได้ว่าพบว่าการช่วยเหลือระดับที่ 1 เทียบได้กับกับรูปแบบการจัดชั้นเรียนรวมเต็มเวลา ระดับที่ 2 กับชั้นเรียนรวมบางเวลา (ชั้นเรียนเสริมวิชาการ) และระดับที่ 3 กับชั้นเรียนพิเศษในโรงเรียนทั่วไป

ด้วยโอกาสทางการศึกษาที่เน้นความเสมอภาคได้เปิดประตูให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษได้เข้ามาเรียนรวมกับเด็กทั่วไปในโรงเรียน ปัจจุบันมีโรงเรียนต่าง ๆ ได้พัฒนาการจัดการเรียนรวมของตนเอง กระทรวงศึกษาธิการได้มีนโยบายและสนับสนุนในรูปแบบต่าง ๆ ให้โรงเรียนแกนนำเรียนร่วมได้พัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรวมของตนเองเพื่อให้ได้รับการประเมินเป็นโรงเรียนต้นแบบคุณภาพการจัดการเรียนรวม ซึ่งถือเป็นโรงเรียนรวมที่มีการปฏิบัติที่ดี ผู้วิจัยได้กำหนดคำนิยามของโรงเรียนรวมที่มีการปฏิบัติที่ดีที่ใช้ในงานวิจัยชิ้นนี้ โดยมีคำนิยามดังเกณฑ์ทั้งหมดดังต่อไปนี้

1) โรงเรียนจัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในกรุงเทพมหานคร และได้เข้าร่วมและผ่านการประเมินและนิเทศโรงเรียนแกนนำเรียนร่วม หรือเป็นโรงเรียนต้นแบบพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรวม

2) โรงเรียนจัดการเรียนรวมแบบเต็มเวลา การเรียนรวมบางเวลาหรือชั้นเรียนเสริมวิชาการ และการเรียนรวมแบบชั้นเรียนพิเศษในโรงเรียนทั่วไป

3) โรงเรียนมีเด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้าไปเรียนรวมอย่างน้อย 3 ประเภท ได้แก่ เด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ เด็กที่มีภาวะออทิซึม และเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

4) โรงเรียนอนุญาตให้ผู้วิจัยเข้าไปศึกษาข้อมูลได้

เมื่อพิจารณาจากคำจำกัดความดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้เลือกโรงเรียนเรียนรวมระดับมัธยมศึกษาจำนวน 2 โรงเรียน ซึ่งอยู่ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 2 สำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน อันเป็นโรงเรียนรวมที่มีการปฏิบัติที่ดี ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยใช้นามสมมติว่า โรงเรียนใหญ่ และโรงเรียนใหญ่พิเศษ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาสภาพและปัญหาและอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนเรียนรวมที่มีการปฏิบัติที่ดีดังกล่าวของครูระดับมัธยมศึกษาที่มีการจัดการเรียนร่วม โดยผู้วิจัยสนใจศึกษาการปฏิบัติงานโดยยึดกรอบแนวคิดการตอบสนองต่อ

การช่วยเหลือในลักษณะการจัดชั้นเรียนรวมแบบเต็มเวลา ชั้นเรียนเสริมวิชาการ และชั้นเรียนพิเศษในโรงเรียนทั่วไป เพื่อเผยแพร่ตัวอย่างที่ดีของการจัด การสอนในโรงเรียนเรียนรวมให้แก่โรงเรียนอื่น ๆ ที่มีบริบทใกล้เคียงได้เห็นแนวทางการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรวมของและนำไปปรับใช้เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรวมของโรงเรียนตนเอง

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนของครูมัธยมศึกษาในโรงเรียนเรียนรวมที่มีการปฏิบัติที่ดี ในชั้นเรียนรวม 3 รูปแบบ ได้แก่ ชั้นเรียนรวม ชั้นเรียนเสริมวิชาการ และชั้นเรียนพิเศษในโรงเรียนทั่วไป

วิธีการวิจัย

ผู้วิจัยมุ่งใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ และมีการดำเนินการตามขั้นตอน 4 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยทบทวนวรรณกรรม ศึกษาการจัดการเรียนในชั้นเรียนรวม โดยการศึกษาการตอบสนองต่อการช่วยเหลือ แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลและแผนการสอนเฉพาะบุคคล การจัดการเรียนการสอนที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคล มาตรฐานการจัดการเรียนรวม และโครงสร้างซีท (SEAT) ด้านการจัดการเรียนการสอน และสรุปประเด็นการศึกษาการจัดการเรียนการสอนของครูในแต่ละชั้นเรียน มีรายละเอียดดังนี้

1.1 การจัดสภาพชั้นเรียนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคล

1.2 การใช้รูปแบบ วิธีการสอน เทคนิคการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพอันมาจากผลการวิจัยสำหรับนักเรียนที่มีข้อจำกัดหรือลักษณะใกล้เคียงกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษในชั้นเรียน

1.3 การใช้รูปแบบ วิธีการสอน เทคนิคการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนและมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนในชั้นเรียน

1.4 การใช้สื่อส่งเสริมการเรียนรู้เด็กที่มีความต้องการพิเศษที่คำนึงถึงความต้องการพิเศษและข้อจำกัดของผู้เรียนเฉพาะบุคคล

1.5 การที่ครูยอมรับฟังความคิดเห็นของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ การให้กำลังใจและการเสริมแรงอย่างเหมาะสมแก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษ

1.6 การปรับงานหรือเพิ่มเวลาการทำงานโดยคำนึงถึงข้อจำกัดและความต้องการพิเศษเพื่อให้เด็กได้มีโอกาสทำสำเร็จ

1.7 การสังเกตและติดตามความก้าวหน้าของนักเรียน และการคัดกรองหรือประเมินเพื่อหาความเสี่ยงในการเรียนของผู้เรียน

ขั้นตอนที่ 2 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมและศึกษาการจัดการเรียนรวมมาพัฒนาเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบตรวจรายการการสังเกตการจัดการเรียนการสอน และแนวคำถามสัมภาษณ์ซึ่งได้ผ่านการตรวจสอบพิจารณาความสอดคล้องให้ตรงตามเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ

ขั้นตอนที่ 3 ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกกรณีศึกษาแบบเฉพาะเจาะจง โดยเลือกจากเกณฑ์คือเป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรุงเทพมหานคร และเป็นโรงเรียนต้นแบบคุณภาพการจัดการเรียนรวม โรงเรียนจัดการเรียนรวมในชั้นเรียนทั่วไป มีชั้นเรียนเสริมวิชาการ และชั้นเรียนพิเศษในโรงเรียนทั่วไป และมีเด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้าไปเรียนรวมอย่างน้อย 3 ประเภท ได้แก่ เด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ เด็กที่มีภาวะออทิซึม และเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา เนื่องจากพบเด็กที่มีความต้องการพิเศษประเภทดังกล่าวได้เข้ามาเรียนในโรงเรียน

มัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีการศึกษา 2561 จำนวนมากที่สุด [6] และเป็นโรงเรียนที่อนุญาตให้ผู้วิจัยสามารถเข้าไปเก็บข้อมูลได้ ผลการเลือกกรณีศึกษามีจำนวน 2 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนใหญ่ และโรงเรียนใหญ่พิเศษ (นามสมมติ) ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยการสังเกตอย่างไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการและกึ่งโครงสร้าง และการวิเคราะห์เอกสาร การดำเนินการวิจัยเกิดขึ้นในปีการศึกษา 2561

ขั้นตอนที่ 4 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาภาคสนามทั้งหมดมาลดทอนข้อมูล ตรวจสอบข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล โดยใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้าด้านวิธีการเก็บข้อมูล (Methodological Triangulation) ได้แก่ การสังเกตชั้นเรียนแบบไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ครูอย่างไม่เป็นทางการและกึ่งโครงสร้าง และการวิเคราะห์เอกสาร และผู้วิจัยข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากนั้นผู้วิจัยได้ดำเนินการสรุปและอภิปรายผลการวิจัยตามประเด็นการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม

ผลการวิจัย

ข้อมูลเบื้องต้นของโรงเรียนกรณีศึกษา มีรายละเอียดดังนี้

โรงเรียนใหญ่เป็นเปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายมีนักเรียนจำนวน 1,856 คน เป็นนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษจำนวน 23 คน ครูจำนวน 121 คน มีครูการศึกษาพิเศษจำนวน 4 คนและพี่เลี้ยง 1 คน โดยแบ่งประเภทเด็กที่มีความต้องการพิเศษจากมากสุดไปน้อยสุดได้แก่ เด็กที่มีภาวะออทิซึม 11 คน เด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ 5 คน เด็กที่มีบกพร่องทางสติปัญญา 4 คน เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย หรือการเคลื่อนไหว หรือสุขภาพ 1 คน และเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน 1 คน โรงเรียนใหญ่มีห้องโครงการการศึกษาพิเศษ โดยแบ่งเป็นทั้งห้องพักครูการศึกษาพิเศษและชั้นเรียนสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษภายในห้องเดียวกัน นอกจากนี้ยังมีร้านกาแฟของโครงการการศึกษาพิเศษเพื่อเป็นสถานที่ฝึกทักษะอาชีพและเรียนรู้วิชาต่าง ๆ ของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ โรงเรียนประกาศเปิดรับสมัครนักเรียนโดยตรงซึ่งเป็นนักเรียนที่แพทย์วินิจฉัยว่าเป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษตามประเภทของประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง กำหนดประเภทและหลักเกณฑ์ของคนพิการทางการศึกษา พ.ศ. 2552 ครูการศึกษาพิเศษจะเป็นผู้ดำเนินการเริ่มต้นกระบวนการเกี่ยวกับการเรียนรวม ตั้งแต่การรับสมัคร การคัดกรองนักเรียน การประสานงานจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล การประเมินระดับการตอบสนองต่อช่วยเหลือ และนำผลดังกล่าวมาตัดสินเพื่อเลือกนักเรียนที่สามารถไปเรียนรวมกับเพื่อนในชั้นเรียนทั่วไปได้ซึ่งเป็นการช่วยเหลือระดับแรก ชั้นเรียนที่นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษเข้าไปเรียนรวมกับนักเรียนทั่วไปจะเป็นห้องเดียวกันทั้งหมด ระดับที่สองครูการศึกษาพิเศษจะพิจารณาจากความสามารถปัจจุบันของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษมีปัญหาการเรียนบางวิชา ครูการศึกษาพิเศษจะแยกมาสอนในชั้นเรียนเสริมวิชาการเป็นกลุ่มย่อยในห้องโครงการการศึกษาพิเศษโดยเฉพาะ และระดับที่สามสำหรับนักเรียนที่ระดับความสามารถไม่สามารถไปเรียนรวมกับนักเรียนทั่วไปได้ ต้องใช้การสอนเข้มข้นเป็นพิเศษเป็นกลุ่มย่อยโดยเฉพาะการปฏิบัติการด้านการจัดการเรียนการสอน

โรงเรียนใหญ่พิเศษเปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายมีนักเรียนจำนวน 2,501 คน เป็นนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษจำนวน 29 คน ครูทั้งหมดจำนวน 128 คน ครูการศึกษาพิเศษจำนวน 2 คนและพี่เลี้ยง 1 คน มีข้อมูลประเภทเด็กที่มีความต้องการพิเศษเรียงจากมากไปน้อยดังนี้ เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา 17 คน เด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ 6 คน เด็กที่มีภาวะออทิซึม 5 คน และเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน 1 คน โรงเรียนใหญ่พิเศษมีห้องโครงการการศึกษาพิเศษ โดยแบ่งเป็นทั้งห้องพักครูการศึกษาพิเศษและชั้นเรียนสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษภายในห้องเดียวกัน โรงเรียนประกาศเปิดรับสมัครนักเรียนโดยตรงซึ่งเป็นนักเรียนที่แพทย์วินิจฉัยว่าเป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษตามประเภทของประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง กำหนดประเภทและหลักเกณฑ์ของคนพิการทางการศึกษา

พ.ศ. 2552 ครูการศึกษาพิเศษจะเป็นผู้ดำเนินการเริ่มต้นกระบวนการเกี่ยวกับการเรียนรวม ตั้งแต่การรับสมัคร การคัดกรองนักเรียน การประสานงานจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล การประเมินระดับการตอบสนองต่อช่วยเหลือ และนำผลดังกล่าวมาตัดสินเพื่อเลือกนักเรียนที่สามารถไปเรียนรวม กับเพื่อนในชั้นเรียนทั่วไปได้ซึ่งเป็นการช่วยเหลือระดับแรก ชั้นเรียนที่นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษเข้าไปเรียนรวมกับนักเรียนทั่วไปจะเป็นห้องเดียวกันทั้งหมด ระดับที่สองครูการศึกษาพิเศษจะพิจารณาจากความสามารถปัจจุบันของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษมีปัญหาการเรียนบางวิชา ครูการศึกษาพิเศษจะแยกมาสอนในชั้นเรียนเสริมวิชาการเป็นกลุ่มย่อยในห้องโครงการการศึกษาพิเศษโดยเฉพาะ และระดับที่สามสำหรับนักเรียนที่ระดับความสามารถไม่สามารถไปเรียนรวมกับนักเรียนทั่วไปได้ ต้องใช้การสอนเข้มข้นเป็นพิเศษเป็นกลุ่มย่อยโดยเฉพาะ

การปฏิบัติการด้านการจัดการเรียนการสอน

โรงเรียนใหญ่และโรงเรียนใหญ่พิเศษดำเนินการปฏิบัติการด้านการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนรูปแบบต่าง ๆ มีรายละเอียด แบ่งตามประเด็นศึกษาการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนเรียนรวม 7 ด้านดังต่อไปนี้

1. การจัดสภาพชั้นเรียนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคล

ชั้นเรียนเรียนรวม ครูให้เด็กทั่วไปซึ่งครูได้คัดเลือกว่าเป็นนักเรียนที่มีความรับผิดชอบด้านการเรียนนั่งข้าง ๆ เด็กที่มีความต้องการพิเศษและจัดตำแหน่งไว้ด้านหน้าชั้นเรียน จัดชั้นเรียนแบบธรรมดา โดยจัดโต๊ะนักเรียนเป็นคู่หันหน้าหาครูเป็นแถวตรง จัดตำแหน่งผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษนั่งคู่กับเพื่อนคู่หูและข้างหน้าสุดของแถว เมื่อต้องเรียนภายนอกห้องเรียนจะจัดแถวเป็นเหมือนในห้องเรียนและจัดตำแหน่งผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษนั่งคู่กับเพื่อนคู่หูและข้างหน้าสุดของแถว

ชั้นเรียนเสริมวิชาการเป็นการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนโครงการเรียนรวมซึ่งเป็นการสอนกลุ่มย่อย โรงเรียนใหญ่จะจัดการเรียนการสอนแยกไปตามมุมต่าง ๆ ของห้องซึ่งกั้นส่วนไว้ชัดเจน และมีมุมในชั้นเรียนที่เป็นข้อความและสื่อที่เน้นการมอง (Visual Support) ที่เป็นกฎกติกาในการเรียนและตารางกิจกรรมประจำวันของนักเรียน มุมความรู้ มีสื่อที่ทันสมัยและหลากหลาย เช่น ลำโพง เครื่องเสียง โทรทัศน์ คอมพิวเตอร์สืบค้น ห้องเรียนกลุ่มย่อยจะจัดโต๊ะเป็นรูปตัวยู ส่วนโรงเรียนใหญ่พิเศษจัดห้องเป็นสื่อรูปภาพในลักษณะของป้ายนิเทศความรู้รอบห้องเรียน ตารางเวลากิจกรรมในแต่ละวัน เมื่อจะจัดการเรียนจะแยกไปตามมุมต่าง ๆ ของห้อง ไม่ได้กั้นเป็นห้อง จัดโต๊ะเรียนเป็นแถวเข้าหาครู

ชั้นเรียนพิเศษในโรงเรียนทั่วไปเป็นการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนโครงการเรียนรวมในลักษณะเดียวกันกับชั้นเรียนเสริมวิชาการ

2. การใช้รูปแบบ วิธีการสอน เทคนิคการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพอันมาจากผลการวิจัยสำหรับนักเรียนที่มีข้อจำกัดหรือลักษณะใกล้เคียงกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษในชั้นเรียน

ชั้นเรียนรวมครูในชั้นเรียนรวมที่จะใช้สอนเหมือนกับเด็กทั่วไป แต่เน้นใช้เทคนิคการเสริมแรงและเทคนิคเพื่อนช่วยเพื่อนแทน เนื่องจากครูไม่มีความรู้ความเข้าใจและทักษะการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษ รวมถึงบางกรณีครูมีข้อมูลเกี่ยวกับความสามารถของเด็กที่มีความต้องการพิเศษไม่เพียงพอในการคุมชั้นเรียนหรือปรับวิธีการสอนของตนเอง อีกทั้งครูต้องคำนึงถึงนักเรียนโดยรวมเป็นสำคัญและต้องสอนให้ครบเนื้อหาการสอบกลางภาคและปลายภาค

ชั้นเรียนเสริมวิชาการมีการปรับจุดประสงค์การเรียน และวิธีการจัดการเรียนการสอน ครูที่สอนในชั้นเรียนเสริมวิชาการและชั้นเรียนพิเศษในโรงเรียนทั่วไปจะมีการใช้รูปแบบ วิธีการสอน เทคนิคจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ได้แก่ เพื่อนช่วยเพื่อน การวิเคราะห์งาน การสอนโดยตรง และการสอนโดยใช้หลัก 3R รวมถึงเน้นการปรับพฤติกรรมโดยการสร้างเงื่อนไข และการเสริมแรง

ชั้นเรียนพิเศษในโรงเรียนทั่วไป ครูจะยึดจุดประสงค์ตามแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล และใช้วิธีการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ เพื่อนช่วยเพื่อน การวิเคราะห์งาน การสอนโดยตรง การสอนโดยใช้หลัก 3R การปรับพฤติกรรม

3. การใช้รูปแบบ วิธีการสอน เทคนิคการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนและมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนในชั้นเรียน

ชั้นเรียนรวม ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเหมือนสอนนักเรียนทั่วไปทั้งห้อง เน้นให้ใช้วิธีการเพื่อนช่วยเพื่อน การแบ่งกลุ่มคละความสามารถ การเปลี่ยนจัดตำแหน่งที่นั่งในชั้นเรียนให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษได้มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนในชั้นเรียนให้ครบทุกคน เพื่อดึงความสนใจให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน ครูมุ่งเน้นและให้ความสำคัญเกี่ยวกับการส่งเสริมทักษะทางสังคมเพื่อให้นักเรียนปรับตัวเข้ากับเด็กทั่วไปได้ ครูได้พูดคุยกับเด็กทั่วไปเพื่อให้ทุกคนในห้องเข้าใจ ยอมรับและช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

ชั้นเรียนเสริมวิชาการ ครูดำเนินการสอนเป็นกลุ่มย่อยและฝึกฝนทักษะต่าง ๆ ครูจึงยึดการออกแบบกิจกรรมเรียนการสอนที่อิงจากวัตถุประสงค์แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล เน้นการใช้รูปแบบ วิธีการสอน เทคนิคจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ยืดหยุ่นตามความสามารถและความต้องการพิเศษ

ชั้นเรียนพิเศษในโรงเรียนทั่วไปจะยึดการออกแบบกิจกรรมเรียนการสอนที่อิงจากวัตถุประสงค์แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล เน้นการใช้รูปแบบ วิธีการสอน เทคนิคจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ยืดหยุ่น ใช้เทคนิคแบ่งกลุ่มคละความสามารถ ให้นักเรียนที่มีพัฒนาการดีช่วยเหลือนักเรียนที่มีพัฒนาการช้า ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนพูดนำเสนอ และตอบคำถามในชั้นเรียนเพื่อฝึกฝนทักษะการพูดและภาษา รวมถึงการปรับพฤติกรรมเพื่อเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนสามารถเปลี่ยนระดับการช่วยเหลือได้ ทั้งนี้ชั้นเรียนพิเศษในโรงเรียนทั่วไปของโรงเรียนใหญ่พิเศษมีข้อจำกัดคือจำนวนครูการศึกษาพิเศษ 1 คน ไม่เพียงพอต่อการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษกลุ่มที่มีจำนวนมากกว่า 10 คน ซึ่งเด็กกลุ่มดังกล่าวมีความต้องการพิเศษหลากหลาย รวมถึงพัฒนาการที่แตกต่างกัน ครูการศึกษาพิเศษโรงเรียนใหญ่พิเศษมีการวางแผนจะแบ่งกลุ่มนักเรียนตามข้อจำกัดและพัฒนาการเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว แต่มีจำนวนครูการศึกษาพิเศษไม่เพียงพอ

4. การใช้สื่อส่งเสริมการเรียนรู้เด็กที่มีความต้องการพิเศษที่คำนึงถึงความต้องการพิเศษและข้อจำกัดของผู้เรียนเฉพาะบุคคล

ชั้นเรียนรวมครูจะใช้สื่อเหมือนกับการเรียนการสอนเด็กทั่วไป ได้แก่ สื่อวีดิทัศน์ สื่อการตอบปัญหาออนไลน์ แต่สื่อดังกล่าวสามารถใช้ได้ดีกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ทั้งนี้สำหรับห้องเรียนทั่วไปมีข้อจำกัดของที่บางห้องเรียนไม่สามารถใช้สื่อเทคโนโลยีได้และอินเทอร์เน็ตไม่เสถียร

ชั้นเรียนเสริมวิชาการและชั้นเรียนพิเศษในโรงเรียนทั่วไป ครูจะใช้สื่อที่เน้นการมองเป็นหลัก

5. การที่ครูยอมรับฟังความคิดเห็นของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ การให้กำลังใจและการเสริมแรงอย่างเหมาะสมแก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษ

ชั้นเรียนรวม ครูที่สอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษทุกคนยอมรับฟังความคิดเห็นของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ครูมีทัศนคติที่ดีกับเด็ก ครูยังเปิดโอกาสให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษตอบคำถาม อีกทั้งครูสามารถจดจำพฤติกรรมและให้ข้อมูลเกี่ยวกับการเรียนของเด็กที่มีความต้องการพิเศษได้ เมื่อให้ทำกิจกรรมหรือชิ้นงานครูจะเข้าไปสอบถามความเข้าใจของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ และเสริมแรงเมื่อนักเรียนสามารถทำงานชิ้นนั้นได้ การเสริมแรงที่พบบ่อยคือ การชมเมื่อตอบคำถามได้หรือทำพฤติกรรมที่เหมาะสม และให้เพื่อนปรบมือเมื่อนักเรียนตอบคำถามได้ถูกต้อง

ชั้นเรียนเสริมวิชาการและชั้นเรียนพิเศษในห้องเรียนทั่วไป ครูจะใช้คำถามเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นและฝึกทักษะภาษาและทักษะสังคม ครูจะให้กำลังใจเด็กในการทำงาน เทคนิคเสริมแรงที่ใช้คือ การพูดชมเชยและการใช้ท่าทางประกอบการชมเชย การให้รางวัลที่เด็กชอบ เช่น ลูกอมหรือขนม เมื่อนักเรียนแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมจะใช้การวางเงื่อนไขและไม่ให้รางวัล และการพูดคุยโดยใช้เรื่องราวทางสังคม

6. การปรับงานหรือเพิ่มเวลาการทำงานโดยคำนึงถึงข้อจำกัดและความต้องการพิเศษเพื่อให้เด็กได้มีโอกาสทำสำเร็จ

ชั้นเรียนรวม ครูจะปรับเกณฑ์การให้คะแนนให้ลดลงหรือปรับงานให้ง่ายขึ้นหรือเปลี่ยนรูปแบบชิ้นงานโดยคำนึงถึงความสามารถของนักเรียนเมื่อทำงานชิ้นแรกและจากคำแนะนำของครูการศึกษาพิเศษ แต่ถ้านักเรียนทำได้ก็จะใช้เกณฑ์เดียวกับนักเรียนทั่วไป ครูทั่วไปจะคาดหวังให้ได้มีส่วนร่วมในการเรียนมากกว่าให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษทำงานได้ในระดับเดียวกับนักเรียนทั่วไป แต่พบอุปสรรคว่าครูไม่สามารถปรับงานให้เหมาะสมกับข้อจำกัดของนักเรียนได้ เช่น การให้เด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้เขียนเรียงความด้วยลายมือเท่านั้นซึ่งนักเรียนทำไม่ได้ แต่ก็จะให้ทำงานอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเขียนแทน

ชั้นเรียนเสริมวิชาการและชั้นเรียนพิเศษในโรงเรียนทั่วไป ครูจะปรับงานให้มีความยืดหยุ่นตามระดับความสามารถของเด็ก เมื่อปรับงาน แต่นักเรียนทำงานไม่บรรลุวัตถุประสงค์ในแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล ครูจะลดเกณฑ์ลงและดำเนินการสอนซ้ำ เปลี่ยนวิธีและเทคนิคการสอนเป็นแบบอื่น จากนั้นจะใช้เกณฑ์เดิมอีกครั้งในการทดสอบนักเรียน

ชั้นเรียนพิเศษในโรงเรียนทั่วไปของโรงเรียนใหญ่พิเศษมีข้อจำกัดเนื่องจากเด็กมีระดับความสามารถและความต้องการพิเศษที่แตกต่างกันและครูผู้สอนไม่เพียงพอ จึงทำให้ครูต้องใช้เวลาเตรียมการเรียนการสอนและปรับความยากง่ายของงานให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลของแต่ละบุคคลซึ่งหลากหลายมากในคาบเดียวกัน

7. การสังเกตและติดตามความก้าวหน้าของนักเรียน และการคัดกรองหรือประเมินเพื่อหาความเสี่ยงในการเรียนของผู้เรียน

ชั้นเรียนรวม ครูที่สอนเป็นคนให้คะแนนเด็กที่มีความต้องการพิเศษและให้ผลป้อนกลับด้านพัฒนาการแก่ครูการศึกษาพิเศษ รวมถึงปรึกษาและขอข้อเสนอแนะในการประเมิน

ชั้นเรียนเสริมวิชาการและและชั้นเรียนพิเศษในโรงเรียนทั่วไป ครูการศึกษาพิเศษจะรวบรวมผลการติดตามความก้าวหน้าของเด็กรายบุคคล เนื่องจากครูการศึกษาพิเศษเป็นผู้สอนเอง ครูจะสรุปผลการพัฒนาตามจุดประสงค์ของการเรียนซึ่งสอดคล้องกับแผนการศึกษาเฉพาะบุคคลเป็นรายคาบ กรณีนักเรียนไม่บรรลุวัตถุประสงค์ครูจะสอนโดยปรับวิธีการสอนในคาบเรียนต่อไป และนำข้อมูลมาสรุปผลอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง ครูการศึกษาพิเศษจะเป็นคนพิจารณาส่งต่อนักเรียนไปยังระดับต่าง ๆ แต่โรงเรียนใหญ่พิเศษจะมีปัญหาเรื่องการส่งนักเรียนที่มีความพร้อมไปยังชั้นเรียนรวม เพราะห้องที่นักเรียนไปเรียนรวมกับเด็กทั่วไปมีเพียงห้องเดียว ทำให้ชั้นเรียนรวมดังกล่าวมีเด็กที่มีความต้องการพิเศษจำนวนมากและหลากหลาย ประกอบกับครูบางคนไม่ให้ความร่วมมือในการจัดการเรียนการสอนแก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษได้เพราะขาดความรู้ความเข้าใจในการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษและคิดว่าเป็นภาระที่จะต้องใช้เวลาในการเตรียมการจัดการเรียนสอนมากขึ้น

จากผลการศึกษาชั้นเรียนทั้ง 3 รูปแบบ ได้แก่ ชั้นเรียนรวม ชั้นเรียนเสริมวิชาการ และชั้นเรียนพิเศษในโรงเรียนทั่วไป ในโรงเรียนใหญ่และโรงเรียนใหญ่พิเศษ พบว่าครูการศึกษาพิเศษมีบทบาทในการดำเนินการจัดการชั้นเรียนรวมทั้ง 3 รูปแบบ ตั้งแต่กระบวนการคัดกรอง ทดสอบความสามารถเพื่อหาระดับความสามารถในปัจจุบัน จัดประชุมคณะกรรมการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล ประสานงานและให้คำปรึกษากับครูประจำชั้น ครูประจำวิชาต่าง ๆ และผู้ปกครอง ตลอดจนทำหน้าที่เหมือนครูทั่วไปในการจัดการเรียนการสอนวิชาต่าง ๆ ให้แก่นักเรียนในชั้นเรียนเสริมวิชาการ และชั้นเรียนพิเศษในโรงเรียนทั่วไป ตรงตามกระบวนการจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล การจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนรวมและการตอบสนองต่อการช่วยเหลือ ครูทั่วไปบางส่วนมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษและยอมรับให้เด็กเข้ามาเรียนรวมด้วย ทว่ามีนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษสามารถเข้าไปเรียนรวมแบบชั้น

เรียนรวมทั่วไปได้ แต่ครูบางส่วนยังขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนรวมถึงความกังวลเรื่องของการสอนของตนเองที่ต้องสอนให้ครบเนื้อหาหลักสูตร และเนื้อหาของการทดสอบกลางภาคและปลายภาค ทำให้การจัดการเรียนรวมของโรงเรียนทั้งสองแห่งยังไม่เป็นระบบการจัดการเรียนรวมทั้งโรงเรียน ครูการศึกษาพิเศษจึงเป็นบุคคลสำคัญในการทำงานประสานความร่วมมือจากผู้บริหาร และคณะครูในการจัดการเรียนรวมให้นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษได้พัฒนาได้อย่างเต็มศักยภาพ

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

1. การจัดการเรียนการสอนแบบเรียนรวมในรูปแบบการจัดการชั้นเรียนพิเศษในโรงเรียนทั่วไป ครูการศึกษาพิเศษจะเป็นผู้ดำเนินการตั้งแต่กระบวนการจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล อันประกอบไปด้วยการรวบรวมข้อมูล การคัดกรองเด็ก การแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล การจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล เพื่อนำไปจัดทำแผนการสอนเฉพาะบุคคล และการประเมินผลการเรียนรู้ตามแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล รวมถึงการรายงานความก้าวหน้าของผู้เรียน ภาคเรียนละ 1 ครั้ง ครูการศึกษาพิเศษจะเป็นผู้รวบรวมข้อมูลทั้งหมดจากเอกสาร เช่น แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลของปีการศึกษาที่ผ่านมา รวมถึงแหล่งข้อมูลอื่น ๆ ได้แก่ นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ ครูทั่วไป และผู้ปกครอง ครูการศึกษาพิเศษซึ่งเป็นผู้จัดการเรียนการสอนและรู้ข้อมูลของเด็กที่มีความต้องการพิเศษแต่ละบุคคลจะปรับงานให้มีความยืดหยุ่นตามระดับความสามารถของเด็ก เมื่อปรับงานแล้วพบว่านักเรียนทำงานไม่บรรลุวัตถุประสงค์ในแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล ครูจะลดเกณฑ์ลง และดำเนินการสอนซ้ำ หรือเปลี่ยนวิธีและเทคนิคการสอนเป็นแบบอื่น จากนั้นจะใช้เกณฑ์เดิมอีกครั้งในการทดสอบนักเรียน ทำให้นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษได้รับการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความแตกต่างระหว่างบุคคล ด้วยแนวทางการจัดการเรียนการสอนและการตรวจสอบความก้าวหน้าทางการศึกษารายบุคคล ตรงตามกระบวนการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล [7] เริ่มจาก การรวบรวมข้อมูล การคัดกรอง การจัดแผนการศึกษาเฉพาะบุคคลการนำไปใช้ การประเมินผลการเรียนรู้ตามแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล สรุปผลและรายงานอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้งและรายผลการพัฒนานักเรียนเพื่อส่งต่อผู้เรียน รวมถึงวัตถุประสงค์ของการจัดการแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลที่มุ่งให้แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลเป็นแนวทางการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการพิเศษของแต่ละบุคคล การดำเนินการของครูการศึกษาพิเศษในการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลสอดคล้องกับงานวิจัยของจงกลและศิริวิมล [8] ที่ศึกษาแนวทางการดำเนินงานแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลในโรงเรียนต้นแบบการเรียนรวม พบว่าครูที่มีคุณวุฒิด้านการศึกษาพิเศษมีความรู้ความเข้าใจอย่างดีเป็นผู้ดำเนินการจะไม่มีปัญหาในการดำเนินการงานแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล อย่างไรก็ตามชั้นเรียนพิเศษในโรงเรียนทั่วไปของโรงเรียนใหญ่พิเศษมีข้อจำกัดเนื่องจากเด็กที่มีความต้องการพิเศษมีระดับความสามารถและความต้องการพิเศษที่แตกต่างกันและจำนวนครูผู้สอนไม่เพียงพอ จึงทำให้ครูต้องจัดการเรียนการสอนร่วมกัน และครูใช้เวลาเตรียมการเรียนการสอน รวมถึงปรับความยากง่ายของงานให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลของแต่ละบุคคล

2. การจัดการเรียนการสอนแบบเรียนร่วมในรูปแบบการจัดการชั้นเรียนเสริมวิชาการพบว่า ครูผู้สอนเป็นครูการศึกษาพิเศษ มีความรู้เกี่ยวเด็กที่มีความต้องการพิเศษ และเป็นคณะจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล ทำให้ครูผู้สอนรู้ข้อมูลนักเรียนและสามารถออกแบบการจัดการเรียนการสอนให้มีความยืดหยุ่น รวมถึงปรับวัตถุประสงค์ ใช้รูปแบบ วิธีการสอน เทคนิคจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ตอบสนองความต้องการพิเศษของผู้เรียน และใช้วิธีการสอนที่มีประสิทธิภาพอันมาจากการผลวิจัย ทำให้ผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษได้รับการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับความต้องการพิเศษจนผู้เรียนสามารถบรรลุวัตถุประสงค์การจัดการเรียนการสอนและบรรลุวัตถุประสงค์ในแผนการจัด

การศึกษาเฉพาะบุคคล สอดคล้องกับแนวคิดการตอบสนองต่อการช่วยเหลือ ระดับที่ 2 ที่ครูจะช่วยเหลือนักเรียนที่มีภาวะเสี่ยงในการเรียนด้วยการจัดการเรียนการสอนเป็นพิเศษซึ่งเป็นวิธีการสอนที่มีประสิทธิภาพอันมาจากผลวิจัยโดยสอนเป็นกลุ่มย่อยและติดตามอย่างใกล้ชิด การจัดการเรียนการสอนที่ครูใช้ ได้แก่ การสอนโดยตรงและเทคนิคเพื่อนช่วยเพื่อนสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ สอดคล้องกับของศิรินทิพย์ [9] ซึ่งได้ศึกษาและสร้างรูปแบบการจัดการเรียนการสอนสำหรับนักเรียนที่บกพร่องทางการเรียนรู้ของโรงเรียนกรณีศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 26 พบว่าโรงเรียนควรมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูผู้สอนนักเรียนที่บกพร่องทางการเรียนรู้ ครูสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ส่งเสริมกิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน และสร้างแรงจูงใจในการเรียนให้กับนักเรียนที่บกพร่องทางการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้รับการยอมรับจากเพื่อนและสามารถปรับตัวให้เข้ากับเพื่อนในชั้นเรียนได้

นอกจากนี้ครูจะใช้สื่อที่เน้นการมอง เรื่องราวทางสังคม การเสริมแรง และการปรับพฤติกรรมสำหรับเด็กที่มีภาวะออทิซึม โดยครูจะดำเนินการสอนเป็นกลุ่มย่อยตามระดับพัฒนาการ รวมถึงการวิเคราะห์งาน และการปรับพฤติกรรมสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา สอดคล้องกับการสังเคราะห์งานวิจัยเพื่อหาวิธีการสอนที่มีประสิทธิภาพอันมาจากการผลวิจัยของ Wong, Odom, Hume, Cox, Fettig, Kucharczyk, et al. [10] ที่ได้ระบุว่ามีจำนวนงานวิจัยที่ใช้เทคนิคการปรับพฤติกรรมได้ผลสำหรับเด็กที่มีภาวะออทิซึมซึ่งอาจเกิดการบกพร่องทางสติปัญญาร่วมมากที่สุด รวมถึงวิธีการสอนแบบอื่น ๆ ก็เป็นวิธีการสอนที่มีประสิทธิภาพอันมาจากผลวิจัย เช่น การใช้สื่อที่เน้นการมอง เรื่องราวทางสังคม และการวิเคราะห์งาน เป็นต้น

3. การจัดการเรียนการสอนแบบเรียนรวมในรูปแบบการจัดการชั้นเรียนรวมพบว่าครูใช้รูปแบบ วิธีการสอน และการเรียนการสอนที่เหมือนกับสอนนักเรียนทั่วไป แต่จะใช้เทคนิคเพื่อนช่วยเพื่อนและการเสริมแรงแก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษ และจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เด็กได้ลงมือทำและเน้นให้มีปฏิสัมพันธ์ในชั้นเรียน และพยายามส่งเสริมเจตคติที่ดีระหว่างเด็กทั่วไปกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ครูมีการปรับเกณฑ์การให้คะแนนยืดหยุ่นหรือปรับงานให้ง่ายหรือเปลี่ยนรูปแบบชิ้นงานโดยคำนึงถึงความสามารถของนักเรียน ครูทราบข้อมูลเกี่ยวกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษจากการประสานของครูการศึกษาพิเศษ อีกทั้งครูที่สอนมีเจตคติที่ดีกับนักเรียนและยอมรับเด็ก ทำให้ครูมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีแก่เด็กและเน้นให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในชั้นเรียน เตรียมความพร้อมให้เด็กทั่วไปยอมรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ จัดกิจกรรมและใช้เทคนิคการสอนต่าง ๆ ที่เอื้อให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กทั่วไป เพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมเป็นหลัก สอดคล้องกับแนวคิดพื้นฐานของการเรียนรวมซึ่ง Salend [11] ได้กล่าวว่าแนวคิดพื้นฐานในการจัดการเรียนรวมให้มีประสิทธิภาพคือแนวคิดเรื่องความเสมอภาคในการเรียน แม้ทุกคนจะมีความแตกต่างกันในเรื่องความสามารถในการเรียนรู้ เชื้อชาติ ความต้องการพิเศษ ฐานะต่าง ๆ ครูต้องยอมรับความหลากหลายของผู้เรียน และสอนให้นักเรียนทุกคนยอมรับในความแตกต่างของแต่ละบุคคล รวมถึงนำการจัดการเรียนการสอนที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และทำงานแบบร่วมมือร่วมพลัง เพื่อหาทางพัฒนาเด็กอย่างเต็มศักยภาพโดยพื้นฐานของการยอมรับซึ่งกันและกันและมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษในชั้นเรียนทั่วไป สอดคล้องกับงานวิจัยของ Buli-Holmberg, Jeyaprathaban [12] ซึ่งได้ศึกษารูปแบบชั้นเรียนการจัดการเรียนรวมที่มีประสิทธิภาพ ผลปรากฏว่าหลักการสำคัญคือการปฏิสัมพันธ์ในชั้นเรียนรวมระหว่างครูและนักเรียน และระหว่างนักเรียนทั่วไปและนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษเป็นตัวสำคัญในการเรียนของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ รวมถึงการทำงานร่วมกันของครูทั่วไปและครูการศึกษาพิเศษเป็นสิ่งจำเป็นและทำให้การจัดการเรียนรวมมีประสิทธิภาพได้ และการปฏิสัมพันธ์ในชั้นเรียนรวมระหว่างเด็กทั่วไปและเด็กที่มีความต้องการพิเศษสามารถช่วยให้เด็กทั่วไปยอมรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ทั้งนี้การจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนรวมพบอุปสรรคคือจำนวนเด็กที่มีความต้องการพิเศษในชั้นเรียนต่อห้องที่มากเกินไป ครูการศึกษาพิเศษเป็นผู้รับผิดชอบหลัก ครูทั่วไปขาดความรู้ความเข้าใจและทักษะในการจัดการเรียนการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษ รวมถึงครูได้จัดการเรียน

การสอนแก่นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษเหมือนนักเรียนทั่วไปโดยไม่คำนึงถึงความต้องการพิเศษ เนื่องจากต้องสอนเนื้อหาให้ครบตามหลักสูตรและแบบทดสอบกลางภาคและปลายภาคซึ่งทุกคนต้องใช้ข้อสอบที่มีเนื้อหาเดียวกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Otukile-Mongwaketse, Mangope, Kuyini [13] ที่ศึกษาความเข้าใจและการปฏิบัติของครูในการปรับหลักสูตรสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางเรียนรู้ และพบว่ามีอุปสรรคเรื่องจำนวนนักเรียนต่อห้องสูง ครูขาดความรู้และทักษะการจัดการเรียนการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษ และความเชื่อของครูว่านักเรียนทุกคนต้องทำข้อสอบชุดเดียวกัน ครูจึงไม่จำเป็นต้องจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร. สมพงษ์ จิตระดับ ที่ให้ความกรุณาให้คำแนะนำและให้ความคิดเห็นเพิ่มเติม ตลอดจนตรวจทานและแก้ไขงานวิจัยฉบับนี้ อีกทั้งขอขอบคุณคณะผู้บริหาร ครูและนักเรียนโรงเรียนทั้งสองแห่งที่ผู้วิจัยได้เข้าไปเก็บข้อมูลที่สนับสนุนการดำเนินงานวิจัยในครั้งนี้เป็นอย่างดี

เอกสารอ้างอิง

1. Saenchai O. Inclusive learning management of inclusive learning schools, Nonthaburi Province. FEU Academic Review. 2016; 10(2): 251-260. Thai.
2. Ramrit S. Effective inclusive model for secondary education under Secondary Educational Service Area Office 4. Journal of Education Research, Faculty of Education, Srinakharinwirot University. 2016; 10(1): 181-193. Thai.
3. Wut K. Problem and guides development in inclusive school for Nogbonwittayakom school under the Secondary Educational Service Area Office 17 [MEdu Thesis]. Chonburi: Burapha University; 2013. Thai.
4. Kudhom A. A study of the best practices of leading mainstreaming schools according to the special education standards: a multicase study research [MEd Thesis]. Bangkok: Chulalongkorn University; 2007. Thai.
5. Tantixalerm C. Response to intervention (RTI): principles, core components, and practical implications for promoting inclusive education practices in Thailand. Journal of Research Methodology. 2017; 30(2): 187-227. Thai.
6. Special Education Bureau. Number of students in school under the Secondary Educational Service Area 2 report [Internet]. [cited 2019 January 19]. Available From: http://specialbasic.specialset.bopp.go.th/specialbasic/report_school_10_pdf.php?ireport=361_1t. Thai.
7. Special Education Bureau. Creating individualized education program: IEP handbook. [Internet]. [cited 2019 January 19]. Available From: http://www.esbuy.net/_files_school/00000961/data/00000961_1_20180507-155300.pdf. Thai.
8. Suriyakhamwong J, Jaingam, S. Guideline for the operation of individualized education program in the inclusive pilot schools under Sukhothai educational service area office. Journal of Faculty of Education Pibulsongkram Rajabhat University. 2015; 2(2): 60-72. Thai.
9. Sangtongpitak S. Learning and teaching model for students with learning disability of leading inclusive school: a case study of Nachuak Pittayasan school [MEd Thesis]. Mahasarakham: Rajabhat Maha Sarakham University; 2014. Thai.

10. Wong C, Odom SL, Hume KA, Cox AW, Fettig A, Kucharczyk S, et al. Evidence-based practices for children, youth, and young adults with autism spectrum disorder: a comprehensive review. Journal of Autism and Developmental Disorders. 2015; 45: 1951–1966.
11. Salend S. Creating inclusive classrooms: effective and reflective practices. Upper Saddle River: Pearson Merrill Prentice Hall; 2008.
12. Buli-Holmberg J, Jeyaprathaban S. Effective practice in inclusive and special needs education. International Journal of Special Education. 2016; 31(1): 119-134.
13. Otukile-Mongwaketse M, Mangope B, Kuyini A. Teachers' understandings of curriculum adaptations for learners with learning difficulties in primary schools in Botswana: issues and challenges of inclusive education. Journal of Research in Special Educational Needs. 2016; 16(3): 169-177.